

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 10, Issue 1, March 2022, p. 240-258

Received	Reviewed	Published	Doi Number
09.02.2022	01.03.2022	30.03.2022	10.29228/ijlet.57554

Examining the Listening Texts Summarizing Strategies Uses of C1 Level Students who Learn Turkish as a Foreign Language*

Salih GÜLERER¹ & Elif Nur İNCE²

ABSTRACT

In this study, it is aimed to examine the skills of C1 level students who learning Turkish as a foreign language to summarize the texts they listen to. For this purpose, the researcher worked with 22 foreign students who studying at C1 level in the Uşak University Turkish Teaching Application and Research Center in the Spring Semester of the 2020-2021 Academic Year. In the study, a total of six texts created with informative and narrative types were listened by students. The summaries created by the students were scored using the "Summarizing Strategies Scoring Scale" developed by Özçakmak (2015). These summary texts have been reviewed for text type, gender, age and nationality variables. The study concluded that students have a low ability to summarize the texts they listen to. It has been concluded that the text type variable does not make a meaningful difference in the summarizing skills. It was also observed that the age variable did not have a effect. When examined in terms of gender variable, it is seen that female students are more successful than male students. When the summarizing skills of the students are evaluated in terms of nationality variable, it was concluded that the most successful students were from Kazakhstan, and the most unsuccessful students were from Egypt.

Key Words: Teaching Turkish as a Foreign Language, Listening Education, Summarizing Strategies.

Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen C1 Seviyesi Öğrencilerin Dinleme Metinlerinde Özetleme Stratejilerini Kullanma Becerileri

ÖZET

Bu çalışmada, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen C1 seviyesi öğrencilerinin dinledikleri metinleri özetleme becerilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, Uşak Üniversitesi Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi 2020-2021 Akademik Yılı Bahar Döneminde C1 seviyesinde öğrenim gören 22 yabancı uyruklu öğrenci ile çalışılmıştır. Çalışmada, yabancı uyruklu öğrencilere, bilgilendirici ve öyküleyici anlatım biçimiyle oluşturulmuş toplam altı metin dinletilmiştir. Öğrencilerin dinledikleri metinlerden hareketle oluşturdukları özetler, Özçakmak (2015) tarafından geliştirilen "Özetleme Stratejileri Puanlama Ölçeği" kullanılarak puanlanmıştır. Bu özet metinler; anlatım biçimi, cinsiyet, yaş ve uyruk değişkenleri açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin, dinledikleri metinlerde özetleme stratejilerini kullanma becerilerinin düşük seviyede olduğu görülmüştür. Anlatım biçimi değişkeninin özetleme becerileri açısından anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yaş değişkeninin de bir etkisi olmadığı görülmüştür. Cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha başarılı oldukları görülmektedir. Öğrencilerin özetleme becerileri uyruk değişkeni açısından değerlendirildiğinde, en başarılı öğrencilerin Kazakistan uyruklu, en başarısız öğrencilerin ise Mısır uyruklu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, dinleme eğitimi, özetleme stratejileri.

* Bu makale "Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen C1 seviyesi öğrencilerinin dinleme metinlerinde özetleme stratejilerini kullanma becerileri" başlıklı tezden üretilmiştir.

¹ Doç. Dr., Uşak Üniversitesi, salih.gulerer@usak.edu.tr, orcid.org/0000-0001-8321-2874

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Uşak Üniversitesi, elifnurince@gmail.com, orcid.org/0000-0001-7226-2454

Giriş

İletişim, sosyal bir canlı olan insanın, günlük hayatının büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. İletişimin, birçok unsurun temelini oluşturduğu bilinmektedir. Etkili bir iletişimde de dinlemenin rolünün oldukça büyük bir yeri olduğu söylenebilir. Sözlü, görsel veya sesli kanalın kullanılmasıyla meydana gelen iletişimde, dinleme önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır (McNaughton, Hamlin, McCarthy, Head-Reeves & Schreiner, 2007). Özbay (2006: 5); dinlemeyi, konuşan ya da sesli okuyan bir kişinin vermek istediği iletiyi eksiksiz olarak anlayabilme becerisi olarak tanımlamıştır. Demirel (2000: 35) ise dinlemeyi, konuşan kişinin vermek istediği mesajı tam olarak anlama ve uyarana karşı tepkide bulunma etkinliği olarak ifade etmiştir.

Dinleme süreci, anne karnında annenin kalp atışlarını işiterek başlar. Birey, yaşamındaki farklı sesleri duyarak çevresini tanımaya devam eder. Bu sürecin temeli işitmedir. İşitilen mesajı anlamlandırılmayla dinleme gerçekleşir (Melanlioğlu, 2012). Dinlemenin bu hayati rolü, dinlemenin edinilecek ilk dil becerisi olduğunun kabulü ile başlamaktadır (Wolvin & Coakley, 2000).

Dinleme, tüm bireylerin çok fazla zaman harcadığı bir dil etkinliğidir. Günlük yaşantılarında insanlar sıklıkla dinlemeden yararlanırlar. Hoş vakit geçirmek, bilgi edinebilmek ve sosyalleşmek için yapılan her faaliyette dinlemenin rolü vardır. İnsanlar, hoş vakit geçirmek istediklerinde sinema ve tiyatrodan dinleme-izleme etkinliği yapmaktadır. Bilgi edinmek için ise radyo ve televizyondan haberleri dinlemektedir. Bireyler sosyalleşirken çevresindekilerle iletişim kurmak için onları dinlemektedir. Bu faaliyetlerin her birinde dinleme vardır. İnsanın iletişim kurduğu canlıyı anlaması büyük oranda dinlemesine bağlıdır bu sebeple insanların birbiriyle iletişim kurmasında, dinlemenin son derece önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir (Yıldız, Okur, Arı ve Yılmaz, 2008: 179).

Okullarda yapılan öğrenme faaliyeti içinde dinlemenin önemli bir yeri olduğu kabul edilmektedir (Doğan, 2013: 12). Anadili eğitimi ve yabancı dil öğreniminde edinilmesi gereken ilk becerinin dinleme becerisi olduğu söylenebilir. Dil eğitiminde her zaman dinlemenin öneminden bahsedilmekte ancak nasıl yapılması gerektiği üzerinde durulmamaktadır. Uluslararası alan yazında dil öğretimi alanında dinleme becerisinden ihmal edilmiş, unutulmuş bir beceri olarak bahsedilmiştir (Brown, 1954; Elin, 1972; Tompkins, 1998). Günümüzde de Türkçe eğitimi alanında dinleme becerisinin ihmal edildiği düşüncesi devam etmektedir (Çifçi, 2001; Özbay ve Melanlioğlu, 2012; Doğan ve Özçakmak, 2014a). Çifçi (2001), dil öğretimi yapılırken dinleme becerisinin üzerinde gerektiği kadar durulmadığını ifade etmektedir. Ülkemizde ana dili eğitimi ve yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dinleme becerisine diğer becerilere göre daha az zaman ayrıldığı söylenebilir. Yabancı dil öğretiminde dinlemenin, dil becerileri içinde en zoru olduğu ve dinleme çalışmalarının her zaman öğrencileri ürküttüğü ve strese soktuğu ifade edilmektedir (Dilidüzgün, 2018: 259). Dinleme etkinlikleri, dilin daha kolay öğrenilmesini sağlar çünkü bir sözcük ancak duyulduktan sonra sesletimi doğru yapılabilir (Dilidüzgün, 2018: 259). Bir yabancı dili, dinleme becerilerinden eksik olarak öğrenenler metnin tamamını anlamaya çalışırken zorlu bir süreç geçirmektedir. Dinleme eğitimi sürecinde öğrencilerin düzeyine uygun materyallerle dinleme becerisi geliştirilmeli ve bu sorunlar ortadan kaldırılmalıdır. Bir dili tam anlamıyla öğrenmek için temel dil becerilerinin tümünün sarmal ve dengeli olarak edinilmiş olması gerekmektedir. Temel dil becerilerinden bir tanesini veya birkaçını kullanmada sorun yaşayan bireyin Türkçeye gerçek anlamda hâkim olmadığı düşünülmektedir. Bu becerilerden birinde veya birkaçında bulunan eksiklik dil ediniminin tam anlamıyla tamamlanmadığı ve dilin etkili bir biçimde kullanılmadığı anlamına gelmektedir (Doğan, 2013: 4).

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin dinleme becerisi kaygılarının incelenmesi üzerine yapılmış olan çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalarda öğrencilerin dinleme becerilerine ilişkin kaygı düzeyleri incelenmiştir. Kılınç (2018), yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin, güven eksikliği ile metni anlama ve çözümleme boyutlarında kaygı yaşadıklarını tespit etmiştir. Özekinci (2019) araştırmasında, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin, dinleme etkinliklerindeki başarıları ile etkileşim kaygıları arasında doğrudan bir ilişki olduğunu ifade etmiştir. Halat (2015) ve Altunkaya (2017), çalışmalarında yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin dinleme kaygısı düzeylerinin orta düzeyde olduğunu tespit etmiştir. Akay ve Uzun (2018) ise kaygıyı dört temel dil becerisini kapsayacak şekilde ele almış, öğretmenler ve öğrenciler tarafından konuşma becerisinden sonra en çok dinleme becerisinde kaygı yaşandığı sonucuna ulaşmıştır. Kısacası yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin dinleme becerisine karşı bir kaygı taşıdığı görülmektedir.

Alan yazın incelendiğinde özetleme stratejileri ile ilgili yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Bu alanda yapılan çalışmalardan bazıları incelenmiştir. Deneme (2009) çalışmasında, İngilizce öğretmeni adaylarının özetleme stratejilerini kullanma tercihlerini belirlemiştir. Kocaadam'ın (2011) araştırmasında, not olarak dinlemenin, ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik etkisi incelenmiştir. Eyüp, Stebler ve Yurt (2012) ise çalışmasında, Türkçe öğretmeni adaylarının özetleme stratejilerini kullanmadaki eğilimlerini belirlemiştir. Özçakmak (2015) araştırmasında, Türkçe öğretmeni adaylarının dinlediği öyküleyici, bilgilendirici, tartışmacı metinleri özetleme becerilerini ele almıştır. Arslan (2017) ilkökul 3. sınıf öğrencilerinin dinlediği metinleri özetlemede hikâye haritası yönteminin etkisini incelemiştir. Taşdemir (2019), öğretmen adaylarının dinledikleri metinleri özetleme stratejilerini kullanma durumlarını araştırmıştır. Karatay ve Uzun (2019), 5. sınıf öğrencilerinin, seçici dinleme stratejisi öğretiminin dinlediğini anlama ve öğrenme becerilerini geliştirmeye etkisini incelemiştir. Çetin ve Bulut (2020) ise, 8. sınıf öğrencilerinin dinlediği ve okuduğu bilgilendirici metinleri özetleme becerilerini karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde özetleme stratejisi alanında yapılan çalışmalardan biri Güngör'ün (2013) yabancı dil olarak Türkçe öğrenen İranlı öğrencilerin Türkçe metin özetleme becerilerini incelediği çalışmadır. Güngör bu çalışmasında, farklı seviyelerde Türkçe öğrenen 43 öğrenciye doğrudan öğretim yoluyla özetleme stratejilerinin nasıl kullanılacağını öğretmiştir ve doğrudan öğretim yolunun, özetleme becerileri üzerinde pozitif etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Özcan, Eroğlu ve Demirdöven (2018), yaptıkları çalışmada A1 seviyesinden C1 seviyesine kadar yabancı dil olarak Türkçe öğrenen ve sonrasında "Akademik Türkçe" dersi alan yabancı öğrencilerin metin özetleme durumlarını ele almışlardır.

Alan yazın incelendiğinde, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin dinleme becerisine yönelik kaygılarının bulunduğu ve öğrencilerin dinlediklerini özetlemede güçlük çektiği görülmektedir. Tüm bunlar göz önüne alındığında bu alanda daha çok araştırma yapılması gerektiği söylenebilir.

Araştırmanın Amacı

Üniversitelere bağlı Türkçe Öğretimi Araştırma ve Uygulama Merkezlerindeki Türkçe öğretiminin amacı, üniversitede okuyacak olan yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçeyi öğrenmesi, anlaması ve günlük hayatta uygun bir şekilde kullanabilmesidir. Bu çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin bölümlerinde eğitime başlamadan önce dinlediğinin ne kadarını anladığı ve ne kadarını özetleyebildiği araştırılmak istenmiştir. Bu nedenle araştırmada, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen C1 seviyesi öğrencilerinin dinlediği metinlerde özetleme stratejilerini kullanma becerilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

Alt Problemler

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin;

1. Bilgilendirici anlatım biçimine göre oluşturulmuş metinleri dinlemede, özetleme stratejilerini kullanma becerileri ne düzeydedir?
2. Öyküleyici anlatım biçimine göre oluşturulmuş metinleri dinlemede, özetleme stratejilerini kullanma becerileri ne düzeydedir?
3. Özetleme stratejilerini kullanma becerileri, bilgilendirici ve öyküleyici anlatım biçimlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?
4. Özetleme stratejilerini kullanma becerileri, cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?
5. Özetleme stratejilerini kullanma becerileri, öğrencilerin yaş gruplarına göre ne düzeydedir?
6. Özetleme stratejilerini kullanma becerileri, öğrencilerin uyruğuna göre ne düzeydedir?
7. Özetleme stratejilerini kullanma konusunda yaşadıkları sorunların sıklık durumu nedir?

Araştırmanın Önemi

Dil, insanların birbirleriyle anlaşabilmeleri için ihtiyaç duydukları önemli bir araçtır. İnsanlar iletişim kurabilmek ve anlaşabilmek için dili kullanır. Dil becerileri dili oluşturan ana kollarıdır. Dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerileri dil öğrenimini bir bütün haline getirir. Bu becerilerden birinde oluşan eksiklik bütünü etkilemektedir.

Türkçe öğretiminde de dil becerileri sarmal olarak edindirilmektedir. Bu beceriler arasında ilk edinilen beceri dinlemedir. Dinleme becerisi anne karnından itibaren edinilen ilk beceridir. Bu nedenle dil öğretiminde dinleme eğitiminin yeri önem arz etmektedir. Dinleme becerisini geliştirmek diğer tüm becerilerin gelişimini olumlu yönde etkileyecektir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yapılan çalışmalar son yıllarda oldukça ivme kazanmıştır. Çalışmaların yoğunlaşması bu alanın önemini göz önüne sermektedir. Büyükkız (2014) ve Türkben (2018) çalışmalarında, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin çoğunlukla ders kitaplarının incelenmesi, dil bilgisi öğretimi, dört temel dil becerisi ve materyal hazırlama gibi konular hakkında olduğunu ifade etmişlerdir. Büyükkız (2014) ve Türkben'e (2018) göre dört temel dil becerisinde en az çalışılan alan ise dinlemedir. Dinleme eğitiminin bu denli önemli olmasına rağmen az çalışma olması alandaki eksikliği göstermektedir.

Bu çalışma, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dinleme becerisi alanındaki araştırmalara bir yenisini eklemesi açısından önemlidir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin, bilgilendirici ve öyküleyici anlatım biçimiyle oluşturulmuş metinleri dinledikten sonra bu metinlerde özetleme stratejilerini kullanma becerilerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışma, nicel araştırma desenlerinden ilişkisel tarama modelindedir.

Tarama modeli, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu, olduğu şekliyle tespit etmeyi amaçlar. Araştırmaya konu olan durum, birey ya da nesne, kendi bulunduğu koşullar içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2020: 108). İlişkisel tarama modeli ise, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasındaki değişimin varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlar (Karasar, 2020: 114).

Çalışma Grubu

Çalışma grubu, Uşak Üniversitesi Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, 2020-2021 Akademik Yılı Bahar Döneminde, C1 seviyesinde öğrenim gören 22 yabancı uyruklu öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma grubu, yürütülen çalışmanın COVID-19 tedbirleri kapsamında uzaktan eğitim dönemine denk gelmesi nedeniyle, seçkisiz olamayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme ile belirlenmiştir. Uygun örnekleme, çeşitli nedenlerden doğan sınırlılıklar sebebiyle örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesidir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013).

Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyet, yaş ve uyruğa göre dağılımları aşağıdaki tabloda açıklanmıştır:

Tablo 1. Çalışma Grubunun Cinsiyet, Yaş ve Uyruğa Göre Dağılımı

Değişken	Kategori	f	%
Cinsiyet	Erkek	11	50
	Kız	11	50
Yaş	18-24 yaş	16	72,7
	25-30 yaş	6	27,3
Uyruk	Suriye	4	18,2
	Afganistan	4	18,2
	Kazakistan	4	18,2
	Türkmenistan	3	13,6
	Mısır	3	13,6
	Somali	2	9,1
	İran	2	9,1

Çalışmaya katılan toplam 22 öğrencinin %50'sini erkek, %50'sini kız öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma örnekleminin %72,7'si 18-24 yaş grubu öğrencileriyken %27,3'ü 25-30 yaş grubu öğrencilerdir. Çalışmaya birçok uyruktan öğrenci katılmıştır. Bunlardan %18,2'si Suriye, %18,2'si Afganistan, %18,2'si Kazakistan, %13,6'sı Türkmenistan, %13,6'sı Mısır, %9,1'i Somali ve %9,1'i İran uyrukludur.

Veri Toplama Araçları

Özetleme Stratejileri Puanlama Ölçeği

Öğrenci özetlerini ölçmek için, Özçakmak'ın (2015) geliştirmiş olduğu "Özetleme Stratejileri Puanlama Ölçeği" kullanılmıştır. Özetleme kâğıtları "başlık yazma, bakış açısını doğru kullanma, anlatım kipini doğru kullanma, önemli bilgiyi seçme, önemsiz bilgiyi silme, metin dışı bilgiye yer vermeme, tutarlı yazma ve kısaltma" olmak üzere sekiz başlıkta ele alınmıştır. Maddeler toplam 100 puan üzerinden değerlendirilmiştir. Maddelerin toplam puana etki düzeyi "önemli bilgiyi seçme" stratejisi için %30, diğer stratejiler içinse %10 olarak belirlenmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları,

ölçeği geliştiren Özçakmak (2015) tarafından yapılmıştır. Özçakmak, ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Özetleme Stratejileri Sorunları Sıklık Tablosu

Öğrencilerin özetleme stratejilerini kullanma konusunda yaşadıkları sorunları saptamak için, özetlerde yapılan hatalar araştırmacı tarafından hazırlanan "Özetleme Stratejileri Sorunları Sıklık Tablosu"na aktarılmıştır. Sorunlar; başlık yazma, bakış açısını doğru kullanma, anlatım kipini doğru kullanma, önemli bilgiyi seçme, önemsiz bilgiyi silme, metin dışı bilgiye yer vermeme, tutarlı yazma ve kısaltma stratejileri olmak üzere her biri ayrı ayrı incelenmiş ve frekansları belirlenmiştir.

Araştırma Sürecinin İşleyişi

Metinlerin Seçilmesi

Öğrencilere dinletilmek üzere, bilgilendirici ve öyküleyici anlatım biçimiyle oluşturulmuş toplam altı metin seçilmiştir. İki farklı anlatım biçimi seçilmesinin nedeni araştırmada anlatım biçimi bağlamında dinlediğini özetleme becerilerinin değişiklik gösterip göstermediğini tespit etmektir. Metinlerin seçiminde çalışma grubunu oluşturan Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen C1 seviyesi öğrencilerine uygun olmasına dikkat edilmiştir. Çalışmanın güvenilirliğini etkilememesi açısından öğrencilerin daha önce karşılaşma ihtimali olan metinlerin seçilmemesi için yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında kullanılan ders kitapları incelenmiştir. Araştırmada kullanılacak metinlerin bu kitaplarda bulunmadığından emin olunmuştur. Seçilen metinlerin ilgi çekici ve düzeye göre uygun uzunlukta olmasına ayrıca bilgilendirici metinlerin güncel konular ve Türk kültürünü yansıtıcı özellikler barındırmasına dikkat edilmiştir.

Alan yazın taranarak araştırmacı tarafından uzman görüşüne sunulacak kriterlere uygun toplam on altı metin bulunmuştur. Alanında uzman beş öğretim görevlisinin görüşü alınmıştır. Uzmanların dönütlerine uygun olarak üçü bilgilendirici üçü öyküleyici olmak üzere toplam altı adet metin uygulanmasına karar verilmiştir.

Tablo 2. *Araştırmada Kullanılan Metinler*

Anlatım Biçimi	Metin Adı	Metnin Yazarı
Bilgilendirici	Gündelik Hayatımızda E-Hastalıklar	Ali Murat KIRIK
	Geleneksel Türk Sanatlarından Ebru	Yasemin ŞAHİN
	Türk Mutfak Kültüründe Kahve	Sıdıka BULDUK
Öyküleyici	Kurabiye Hırsız	Valeria COX
	Bilmemekten Rahatsız Olmayın	Richard CARLSON
	Karamsar ve İyimser Bakış Açısı	Cevdet KILIÇ

Metinlerin Uygulanması

Araştırma, COVID-19 salgını nedeniyle çevrim içi olarak yürütülmüştür. Bilgilendirici ve öyküleyici metinlerin uygulanması bir gün arayla yapılmıştır. Her iki günde de süreç aynı şekilde işlemiştir. Metinler, araştırmacı tarafından öğrencilere iki defa okunmuştur. Öğrencilerden dinleme sonrasında, dinlediği metni özetlemeleri istenmiştir. Özetleme esnasında öğrencilere sayfa veya kelime sınırlandırılması yapılmamıştır. Öğrencilerin dinleme, anlama ve özet metinlerini yazma hızları göz önünde bulundurularak her bir uygulama için bir ders saati süre verilmiştir. Araştırmaya çevrim içi olarak katılan öğrenciler, özet kâğıtlarının fotoğraflarını, e-posta yoluyla araştırmacıya iletmiştir.

Veri Analizi

Araştırmada öğrencilerden, toplamda 132 özet metni toplanmış ve bunları değerlendirmek amacıyla Özçakmak'ın (2015) geliştirmiş olduğu "Özetleme Stratejileri Puanlama Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçekte yer alan maddeler dikkate alınarak metinler tek tek değerlendirilmiş, bu değerlendirmelere göre her bir özet metin için bir ölçek formu doldurulmuştur. Öğrencilerin özet kâğıtlarının puanlanmasında güvenilirliği sağlamak için, güvenirliliğin zamana göre değişmezlik ölçütüne uygun olarak öğrenci özetleri araştırmacı tarafından farklı zamanlarda iki kez puanlanmıştır. Güvenirliliğin zamana göre değişmezlik ölçütü, herhangi bir verinin aynı koşullar altında ve belirli bir zaman aralığı ile ölçümleri sonucu elde edilen veri grupları arasındaki ilişkidir (Karasar, 2020). Güvenirliliğin bu şekilde sağlanmasının nedeni, araştırmacının özet kâğıtlarının nasıl analiz edileceğine hâkim olmasıdır. Farklı zamanlarda iki kez puanlanan özet metinlerin korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Bilgilendirici ve öyküleyici metinler için korelasyon değerinin $=.97$ olduğu tespit edilmiştir. Korelasyon katsayısı $.80$ ve üstü yüksek, $.60$ - $.80$ güçlü ilişki, $.40$ - $.59$ orta derecede ilişki, $.20$ - $.39$ düşük ilişki ve $.20$ 'nin altı zayıf ilişki şeklinde yorumlanmaktadır (Şencan, 2005). Korelasyon katsayısının yüksek çıkması puanlamanın güvenilir olduğu sonucunu vermektedir.

Özetlerin puanlama ölçeğine göre değerlendirilmesinden sonra 132 özet metinden elde edilen sayısal verilerin aralarında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi amacıyla SPSS Statistics 26.0 paket programı kullanılmıştır. Veriler üzerinde yüzde, frekans, ortalama gibi tanımlayıcı istatistikler yapılmıştır. Ayrıca normallik testi yapılmış, verilerin normal dağıldığı görülmüştür. Bu nedenle analiz için parametrik testlerden bağımsız örneklem t-Testi ve eşleştirilmiş örneklem t-Testi kullanılmıştır. Öğrencilerin dinleme metinlerini özetleme stratejileri konusunda yaşadıkları sorunların sıklık durumunu incelemek için özetlerde yapılan hatalar "Özetleme Stratejileri Sorunları Sıklık Tablosu"na aktarılmıştır. Tablodaki bilgilerden yola çıkarak öğrencilerin özetleme yaparken en sık yaşadıkları problemler tespit edilmiştir.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, çalışmada elde edilen verilere ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bulgularla ilgili yorumlar yapılmış ve her bir alt problem ayrı ayrı incelenmiştir.

Araştırmanın Birinci Alt Problemine Yönelik Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi olan "Bilgilendirici anlatım biçimine göre oluşturulmuş metinleri dinlemede, özetleme stratejilerini kullanma becerileri ne düzeydedir?" sorusuna yönelik bulgular aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 3. Öğrencilerin Bilgilendirici Anlatım Biçimiyle Oluşturulmuş Metinlere Göre Ortalamalarını Belirten Tanımlayıcı İstatistikler

Anlatım Biçimi	n	\bar{x}	Minimum	Maksimum	Aralık	ss
Bilgilendirici	22	57,14	23	100	77	18,90

Tabloya göre öğrencilerin dinledikleri bilgilendirici anlatım biçimiyle oluşturulmuş metinlere ait ortalamaların $=57,14$ olduğu görülmektedir. Öğrencilerin ölçeğe göre puanlanan özetlerinden aldığı en yüksek puan $=100$ iken en düşük puan $=23$ 'tür.

Araştırmanın İkinci Alt Problemine Yönelik Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi olan "Öyküleyici anlatım biçimine göre oluşturulmuş metinleri dinlemede, özetleme stratejilerini kullanma becerileri ne düzeydedir?" sorusuna yönelik bulgular aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 4. Öğrencilerin Öyküleyici Anlatım Biçimiyle Oluşturulmuş Metinlere Göre Ortalamalarını Belirten Tanımlayıcı İstatistikler

Anlatım Biçimi	n	\bar{x}	Minimum	Maksimum	Aralık	ss
Öyküleyici	22	58,18	19	80	61	14,10

Tabloya göre öğrencilerin dinledikleri öyküleyici anlatım biçimiyle oluşturulmuş metinlere ait ortalamaların =58,18'dir. Öğrencilerin ölçeğe göre puanlanan metin özetlerinden aldığı en yüksek puan =80 iken en düşük puan =19'dur.

Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine Yönelik Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan "Özetleme stratejilerini kullanma becerileri, bilgilendirici ve öyküleyici anlatım biçimlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?" sorusuna yönelik bulgular aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 5. Öğrencilerin Bilgilendirici ve Öyküleyici Anlatım Biçimiyle Oluşturulmuş Metinleri Özetleme Becerileri Arasındaki Farkı Belirten Eşleştirilmiş Örneklem t-Testi

Anlatım Biçimi	n	\bar{x}	ss	sd	t	p
Bilgilendirici	57,14	22	18,90	21	-0,369	0,716
Öyküleyici	58,18	22	14,10			

Tabloya göre öğrencilerin bilgilendirici ve öyküleyici anlatım biçimleriyle oluşturulmuş metinleri özetleme becerileri arasında anlamlı bir fark olup olmadığına dair yapılmış eşleştirilmiş örneklem t-Testi sonucuna göre iki anlatım biçimi arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(21) = -3,069$, $p > 0,05$ ($p = 0,71$)]. Ortalamalar incelediğinde bilgilendirici anlatım biçimiyle oluşturulmuş metinlerin ortalaması =57,14 iken öyküleyici anlatım biçimiyle oluşturulmuş metinlerin ortalaması =58,18'dir.

Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine Yönelik Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan "Özetleme stratejilerini kullanma becerileri, cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?" sorusuna yönelik bulgular aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Öğrencilerin yazdıkları metinlerden anlatım biçimi fark etmeksizin ortalama bir puan hesaplanmış ve cinsiyet değişkenine göre farklılık olup olmadığı incelenmiştir.

Tablo 6. Cinsiyet Değişkeni ile Öğrencilerin Dinlediği Metinleri Özetleme Becerileri Arasındaki Farkı Belirten Bağımsız Örneklem t-Testi

Cinsiyet	n	\bar{x}	ss	sd	t	p
Erkek	11	51,27	14,91	20	-2,115	0,047
Kız	11	64,04	13,37			

Tablo incelendiğinde cinsiyet değişkeni ile Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen C1 seviyesi öğrencilerinin dinlediği metni özetleme becerileri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelendiğinde özetleme becerilerinin kız öğrenciler lehine farklılaştığı görülmektedir [$t(20) = -2,115$, $p < 0,05$ ($p = 0,04$)]. Erkek öğrencilerin özetlerden aldıkları ortalama puan =51,27 iken kız öğrencilerin aldıkları ortalama puan =64,04'tür.

Araştırmanın Beşinci Alt Problemine Yönelik Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi olan "Özetleme stratejilerini kullanma becerileri, öğrencilerin yaş gruplarına göre ne düzeydedir?" sorusuna yönelik bulgular aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Öğrencilerin yaş aralığı belirlenmiş ve yaşlarına göre iki gruba ayrılmıştır. Yaş değişkeni için gruplar homojen olmadığından yalnızca tanımlayıcı istatistikler yapılmıştır.

Tablo 7. Yaş Değişkeni ile Bilgilendirici ve Öyküleyici Anlatım Biçimiyle Oluşturulmuş Metinleri Özetleme Becerilerine Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Yaş	Anlatım Biçimi	n	Minimum	Maksimum	\bar{x}	s
18-24 yaş	Bilgilendirici	16	23	100	57,06	20,586
	Öyküleyici	16	19	80	57,88	15,073
25-30 yaş	Bilgilendirici	6	34	71	57,33	15,148
	Öyküleyici	6	41	76	59	12,345

Yukarıdaki tabloya göre, 18-24 yaş grubundaki öğrencilerin bilgilendirici metinlere ait puan ortalaması =57,06 iken 25-30 yaş grubundaki öğrencilerin puan ortalaması =57,33'tür. 18-24 yaş grubundaki öğrencilerin öyküleyici metinlere ait puan ortalaması ise =57,88 iken 25-30 yaş grubundaki öğrencilerin puan ortalaması =59'dur.

Araştırmanın Altıncı Alt Problemine Yönelik Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi olan "Özetleme stratejilerini kullanma becerileri, öğrencilerin uyruğuna göre ne düzeydedir?" sorusuna ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Araştırmaya yedi farklı uyruktan öğrenci katılmıştır. Uyruk değişkeni için gruplar homojen olmadığından yalnızca tanımlayıcı istatistikler yapılmıştır.

Tablo 8. Uyruk Değişkeni ile Bilgilendirici ve Öyküleyici Anlatım Biçimiyle Oluşturulmuş Metinleri Özetleme Becerilerine Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Uyruk	Anlatım Biçimi	n	Minimum	Maksimum	\bar{x}	s
Afganistan	Bilgilendirici	4	44	71	60,50	11,561
	Öyküleyici	4	59	76	64,50	7,767
Kazakistan	Bilgilendirici	4	39	100	74,00	25,833
	Öyküleyici	4	62	80	70,75	8,617
Suriye	Bilgilendirici	4	37	63	51,75	11,413
	Öyküleyici	4	45	63	55,25	8,732
Mısır	Bilgilendirici	3	34	41	36,67	3,786
	Öyküleyici	3	19	50	37,33	16,258
Türkmenistan	Bilgilendirici	3	60	71	64,00	6,083
	Öyküleyici	3	41	70	59,33	15,948
İran	Bilgilendirici	2	59	82	70,50	16,263
	Öyküleyici	2	52	73	62,50	14,849
Somali	Bilgilendirici	2	23	46	34,50	16,263
	Öyküleyici	2	48	55	51,50	4,950

Tablo incelendiğinde bilgilendirici metinlere ait en yüksek ortalamaya Kazakistan uyruklu (\bar{x} =74,00) ve İran uyruklu (\bar{x} =70,50) öğrenciler sahiptir. Bilgilendirici metinlerden alınan maksimum puan değeri (=100) Kazakistan uyruklu bir öğrenci tarafından alınmıştır. Minimum puan değeri ise (=23) Somali uyruklu bir öğrenci tarafından alınmıştır.

Öyküleyici metinlere ait ortalamalarda en yüksek ortalamaya sahip öğrenciler ise Kazakistan uyruklu (\bar{x} =70,75) ve Afganistan uyrukudur (\bar{x} =64,50). Bu anlatım biçimine ait alınan maksimum değer =80

olup Kazakistan uyruklu bir öğrenciye aittir. Alınan minimum değer ise =19 puan ile Mısır uyruklu bir öğrenciye aittir.

Anlatım biçiminden bağımsız olarak genel ortalamalar incelendiğinde, en yüksek ortalama Kazakistan uyruklu öğrencilere aittir ($\bar{x}=72,37$). En düşük ortalama ise Mısır uyruklu öğrencilere aittir ($\bar{x}=37$).

Araştırmanın Yedinci Alt Problemine Yönelik Bulgular

Araştırmanın yedinci alt problemi olan “Özetleme stratejilerini kullanma konusunda yaşadıkları sorunların sıklık durumu nedir?” sorusuna ilişkin bulgular ölçeğin her alt maddesi için ayrı başlıkta incelenmiştir. “Başlık yazma, bakış açısını doğru kullanma, anlatım kipini doğru kullanma, önemli bilgiyi seçme, önemsiz bilgiyi silme, metin dışı bilgiye yer vermeme, tutarlı yazma ve kısaltma” maddelerinin yüzde ve frekansı hesaplanmıştır.

“Başlık Yazma” Maddesine İlişkin Sorunlar

Başlık yazma maddesine ilişkin öğrencilerin özetleme yaparken metin başlığını yazıp yazmadığı çeşitli alt başlıklara göre puanlanmıştır. Bu puanlamaya göre tespit edilen sorunlar aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 9. *Başlık Yazma Maddesine İlişkin Sorunların Dağılımı*

Sorun Adı	Bilgilendirici Metin		Öyküleyici Metin	
	f	%	f	%
Orijinalinden farklı başlık kullanma	5	22,7	3	13,6
Başlık kullanmama	10	45,5	12	54,5
Toplam	15	68,2	15	68,2

Tabloya bakıldığında, orijinal başlığı değiştirip farklı bir başlık kullanan öğrenciler, bilgilendirici metinlerde %22,7 iken bu oran öyküleyici metinlerde %13,6’dır. Bilgilendirici metinlerde öğrencilerin %45,5’i, öyküleyici metinlerde ise öğrencilerin %54,5’i metni özetlerken hiç başlık kullanmamıştır. Toplamda her iki anlatım biçiminde de öğrencilerin %68,2’sinin başlık yazmada sorun yaşadıkları görülmektedir.

“Bakış Açısını Doğru Kullanma” Maddesine İlişkin Sorunlar

Bakış açısını doğru kullanma maddesine ilişkin öğrencilerin metni özetlerken bir bakış açısı kullanması beklenmiştir. Maddeye yönelik puanlamalardan elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda bulunmaktadır.

Tablo 10. *Bakış Açısını Doğru Kullanma Maddesine İlişkin Sorunların Dağılımı*

Sorun Adı	Bilgilendirici Metin		Öyküleyici Metin	
	f	%	f	%
Birden çok bakış açısı kullanma	8	36,4	11	50,0
Tamamen yanlış bakış açısı kullanma	3	13,6	3	13,6
Toplam	11	50,0	14	63,6

Tablo incelendiğinde, birden çok bakış açısı kullanma sorunu, bilgilendirici metinlerde %36,4 iken bu oran öyküleyici metinlerde %50’dir. Öğrencilerin %13,6’sı, bilgilendirici ve öyküleyici anlatım biçimiyle oluşturulmuş metinlerin her ikisinde de özetlerini tamamen yanlış bakış açısıyla yapmıştır. Genel toplama bakıldığında bilgilendirici metinlerde öğrencilerin yarısı, öyküleyici metinlerde ise öğrencilerin %63,6’sı özetleme becerilerinde bakış açısını kullanmada sorunu yaşamıştır.

“Anlatım Kipini Doğru Kullanma” Maddesine İlişkin Sorunlar

Anlatım kipini doğru kullanma maddesine ilişkin puanlama yapılırken öğrencilerin özet metinlerinde anlatım kiplerini doğru kullanmaları beklenmiştir. Buna yönelik bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 11. *Anlatım Kipini Doğru Kullanma Maddesine İlişkin Sorunların Dağılımı*

Sorun Adı	Bilgilendirici Metin		Öyküleyici Metin	
	f	%	f	%
Birden çok anlatım kipi kullanma	8	36,4	15	68,2
Tamamen yanlış anlatım kipi kullanma	1	4,5	2	9,1
Toplam	9	40,9	17	77,3

Tabloya göre anlatım kipini kullanmada öğrencilerin yaşadıkları sorun incelendiğinde, birden çok anlatım kipi kullanma sorununda yaşanan sıkıntı bilgilendirici metinlerde %36,4 oranında iken öyküleyici metinlerde %68,2'dir. Tamamen yanlış anlatım kipi kullanma sorununda ise bilgilendirici metinlerde %4,5 iken öyküleyici metinlerde bu oran %9,1'dir. Genel toplama bakıldığında iki anlatım biçimi arasında fark olduğu görülmektedir. Öyküleyici metinlerde 17 öğrenci sorun yaşarken bilgilendirici metinlerde 9 öğrenci sorun yaşamıştır.

“Önemli Bilgiyi Seçme” Maddesine İlişkin Sorunlar

Önemli bilgiyi seçme puanları, öğrenci özetindeki önemli bilgi sayısının, ölçüt özetinde yer alan önemli bilgi sayısına bölünmesi ile elde edilen sonucun 30 ile çarpılmasıyla hesaplanmıştır. Buna göre, toplam 30 üzerinden alınan puanlar üç gruba bölünmüş; yüzde ve frekansları aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 12. *Önemli Bilgiyi Seçme Maddesine İlişkin Sorunların Dağılımı*

Öğrenci Özetlerindeki Önemli Bilgi Sayısı	Bilgilendirici Metin		Öyküleyici Metin	
	f	%	f	%
0-10 puan arası	7	31,8	4	18,2
11-20 puan arası	8	36,8	9	40,9
21 ve üzeri puan	7	31,8	9	40,9
Toplam	22	100	22	100

Tablo incelendiğinde, 0-10 puan alan öğrencilerin, bilgilendirici metinler içerisinde %31,8'lik, öyküleyici metinlerde %18,2'lik bir dilimi oluşturduğu görülmektedir. 11-20 puan alan öğrenci grubunda ise %36,8'i bilgilendirici metinlerde, %40,9'u öyküleyici metinlerde sıkıntı yaşamıştır.

“Önemsiz Bilgiyi Silme” Maddesine İlişkin Sorunlar

Önemsiz bilgiyi silme maddesine ilişkin olarak öğrencilerden, dinledikleri metni özetlerken gereği olmayan bilgileri yazmamaları beklenmiştir. Maddeye yönelik puanlamalara göre aşağıdaki tabloda öğrencilerin yaşadığı sorunların yüzde ve frekansları sunulmuştur:

Tablo 13. *Önemsiz Bilgiyi Silme Maddesine İlişkin Sorunların Dağılımı*

Önemsiz Bilgi Sayısı	Bilgilendirici Metin		Öyküleyici Metin	
	f	%	f	%
0-4 önemsiz bilgi	11	50,0	12	54,5
5-8 önemsiz bilgi	10	45,5	9	40,9
9 ve daha fazla önemsiz bilgi	1	4,5	1	4,5
Toplam	22	100	22	100

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin %50'si bilgilendirici metni özetlerken 0-4 önemsiz bilgi kullanmıştır. Öyküleyici metinlerde ise öğrencilerin %54,5'i 0-4 önemsiz bilgi kullanmıştır. 5-8 önemsiz bilgi kullanan öğrencilerin oranı bilgilendirici metinlerde %45,5 iken öyküleyici metinlerde bu oran %40,9'dur. 9 ve daha fazla önemsiz bilgi kullanan öğrenciler bilgilendirici ve öyküleyici metinlerin her ikisinde de %4,5'i oluşturmaktadır. Genel orana bakıldığında bilgilendirici metinlerde öğrencilerin %50'si sorun yaşamıştır. Öyküleyici metinlerde ise %45,5 oranında öğrencilerin sorun yaşadığı görülmektedir.

“Metin Dışı Bilgiye Yer Vermeme” Maddesine İlişkin Sorunlar

Metin dışı bilgiye yer vermeme maddesine ilişkin olarak öğrencilerden, dinledikleri metni özetlerken metin dışında başka bir bilgi kullanmamaları beklenmiştir. Buna yönelik yapılan puanlamada karşılaşılan sorunların sıklığı aşağıdaki tabloda mevcuttur:

Tablo 14. *Metin Dışı Bilgiye Yer Vermeme Maddesine İlişkin Sorunların Dağılımı*

Metin Dışı Bilgi Sayısı	Bilgilendirici Metin		Öyküleyici Metin	
	f	%	f	%
0-2 metin dışı bilgi	14	63,6	18	81,8
3-4 metin dışı bilgi	8	36,4	4	18,2
5 ve daha fazla metin dışı bilgi	0	0	0	0
Toplam	22	100	22	100

Tabloya bakıldığında, özet metinlerde 0-2 metin dışı bilgi veren öğrencilerin %63,6'sı bilgilendirici metinlerde, %81,8'i öyküleyici metinlerde bulunduğu görülmektedir. Bilgilendirici metinlerde 3-4 metin dışı bilgi veren 8 öğrenci bulunurken öyküleyici metinlerde 4 öğrenci bulunmaktadır. 5 ve daha fazla metin dışı bilgi veren öğrenciye rastlanmamıştır.

“Tutarlı Yazma” Maddesine İlişkin Sorunlar

Tutarlı yazma maddesinde, öğrencilerin dinledikleri metinleri özetlerken konu bütünlüğünü korumaları, cümle ve paragrafları birbiriyle uyumlu olacak şekilde yazmaları beklenmiştir. Bu maddeye yönelik elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 15. *Tutarlı Yazma Maddesine İlişkin Sorunların Dağılımı*

Sorun Adı	Bilgilendirici Metin		Öyküleyici Metin	
	f	%	f	%
Konu bütünlüğü kısmen var, cümle ve paragraflar arasında kısmen uyum var.	7	31,8	9	40,9
Konu bütünlüğü yok, cümle ve paragraflar uyumsuz.	4	18,2	2	9,1
Toplam	11	50,0	11	50,0

Tabloya göre, öğrencilerin bilgilendirici metinlerde %31,8'i konu bütünlüğünü kısmen korumuş; cümle ve paragraflar arasında kısmen uyum sağlamıştır. Öyküleyici metinlerde ise bu oran bilgilendirici metinlere göre daha fazladır (=40,9). Bilgilendirici metinlerde öğrencilerin %18,2'si metni özetlerken konu bütünlüğünü sağlayamamış; cümle ve paragrafları uyumsuz bir şekilde birleştirmiştir. Öyküleyici metinlerde ise bu oran %9,1'dir. Genel orana bakıldığında her iki anlatım biçiminde de %50 oranında başarısızlık görülmektedir. Öğrencilerin yarısının metni özetlerken konu bütünlüğünü sağlama konusunda sorun yaşadığı söylenebilir.

“Kısaltma ” Maddesine İlişkin Sorunlar

Kısaltma maddesine ilişkin puanlama yapılırken ölçüt özetlerde metnin uzunluğuna ait olması gereken kelime sınırları belirlenmiş ve öğrencilerin buna uymaları beklenmiştir. Öğrencilerin başarılı bir özetleme yapması için özetleri, orijinal metnin %15-25'i kadar yazması gerekmektedir. Puanlar tabloda belirtilen değer aralıklarına göre verilmiştir.

Tablo 16. Kısaltma Maddesine İlişkin Sorunların Dağılımı

Sorun Adı	Bilgilendirici Metin		Öyküleyici Metin	
	f	%	f	%
Özetlerin orijinal metnin %10-14'ü veya %26-30'u olması durumu	5	22,7	9	40,9
Özetlerin orijinal metnin %10'undan az, %30'undan daha fazla olması durumu	6	27,3	10	45,5
Toplam	11	50,0	19	86,4

Tablo incelendiğinde, bilgilendirici metinlerde öğrencilerin %22,7'si, öyküleyici metinlerde %40,9'u özetleri orijinal metnin %10-14'ü veya %26-30'u kadar yazdığı görülmektedir. Özetlerin orijinal metnin %10'undan az, %30'undan daha fazla olması durumunda ise bilgilendirici metinlerde oran %27,3 iken öyküleyici metinlerde 45,5'tir. Genel toplama bakıldığında, bilgilendirici metinlerde öğrencilerin %50'si, öyküleyici metinlerde ise %86,4'ü metni kısaltma konusunda sorun yaşamaktadır.

Sonuç ve Tartışma

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen C1 seviyesi öğrencilerinin dinledikleri bilgilendirici ve öyküleyici anlatım biçimiyle oluşturulmuş metinleri özetleme becerilerini belirlemek amacıyla yapılan bu araştırmadan elde edilen sonuçlar bu başlık altında açıklanmıştır.

1. Araştırmanın birinci alt problemine ilişkin yapılan tanımlayıcı istatistiklerde, öğrencilerin dinledikleri bilgilendirici metinlerden aldıkları puan ortalaması oldukça düşük bulunmuştur. Öğrencilerin dinlediği bilgilendirici metinleri özetlemede yeterli düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Alan yazın incelendiğinde aynı sonuca ulaşmış birkaç araştırmaya rastlanmıştır. Sulak ve Arslan'ın (2017) araştırmasında, ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metinleri özetlemede genel başarı oranı %65,19 bulunmuştur. Aktaş ve Bayram (2017) ise ortaokul öğrencilerinin bilgilendirici metinleri özetlerken ana fikri tespit etme, metni kendi cümleleriyle anlatma, gereksiz bilgiyi ayırt etme ve bakış açısını doğru kullanma stratejilerini uygulamada başarısız olduğunu tespit etmiştir. Taşdemir (2019), öğretmen adaylarıyla yürüttüğü çalışmasında, bilgilendirici metinlerde özetleme stratejilerinin kullanılma durumlarının orta düzeyde olduğunu saptamıştır.

2. Araştırmanın ikinci alt problemine yönelik yapılan tanımlayıcı istatistiklere göre, öyküleyici metinleri dinlemede, öğrencilerin özetlerinden aldıkları puan ortalamalarının düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin bilgilendirici metinlerde olduğu gibi bu anlatım biçiminde de özetleme stratejilerini kullanmada başarısız olduğu söylenebilir.

Alan yazında bu sonuçla örtüşen birkaç araştırma bulunmaktadır. Sulak ve Arslan (2017) araştırmasında, ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin öyküleyici metinleri özetlemede genel başarı oranı %70,66 olarak saptanmıştır. Aktaş ve Bayram (2017) ise öğrencilerin öyküleyici metinleri özetlerken

bakış açısını doğru kullanma, metni kendi cümleleriyle anlatma, ana fikir ile yardımcı fikir arasında bağ kurma, gereksiz bilgiyi ayırt etme stratejilerini kullanmada başarısız olduğunu araştırmasında ortaya koymaktadır. Taşdemir (2019) çalışmasında, öğretmen adaylarının olaya dayalı metinlerde özetleme stratejilerini kullanma durumlarını orta düzeyde olduğunu belirtmiştir.

3. Araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin olarak yabancı dil olarak Türkçe öğrenen C1 seviyesi öğrencilerinin, bilgilendirici ve öyküleyici anlatım biçimiyle oluşturulmuş dinleme metinlerini özetleme becerileri arasında bir farkın olup olmadığı incelendiğinde, bu iki anlatım biçimi arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ortalamalar arasında çok az bir fark olduğu ve bu farkın öyküleyici anlatım biçiminin lehine olduğu görülmektedir. Sonuç olarak, öğrencilerin anlatım biçimi fark etmeksizin her ikisinde de başarı kaydedemedikleri anlaşılmaktadır.

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlarla benzerlik ve farklılık gösteren birçok araştırma yapılmıştır. Örneğin, Çetin (2019) araştırmasında, 8. sınıf öğrencilerinin özetleme becerilerinin, hikâye edici ve bilgilendirici metinlere göre anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Özçakmak (2015), Türkçe öğretmeni adaylarıyla gerçekleştirdiği araştırmasında, bilgilendirici, öyküleyici ve tartışmacı anlatım biçimiyle oluşturulmuş metinlerde, öğrencilerin özetleme stratejilerini kullanma becerilerini incelemiştir. Öğrenciler özetleme stratejilerinin kullanımında en fazla başarıyı tartışmacı metinlerde göstermiştir. Daha sonra bu sırayı bilgilendirici ve öyküleyici metinler takip etmektedir. Bulut'un (2013) araştırmasında, ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin özetleme stratejilerinin, bilgi verici metinlere kıyasla hikâye edici metinlerde daha başarılı olduğu ortaya konmuştur. Yıldırım, Yıldız, Ateş ve Rasinski'nin (2010) ilköğretim beşinci sınıf öğrencileriyle gerçekleştirdiği araştırma sonucunda, öğrencilerin, öyküleyici metinleri bilgi verici metinlere kıyasla daha iyi anladıkları belirlenmiştir. Karatay ve Okur (2012) tarafından öğretmen adayları üzerinde yapılan çalışmada ise, öğretmen adaylarının, bilgilendirici metinleri olaya dayalı metinlere göre daha iyi özetlediklerine dair bir bulguya ulaşılmıştır.

4. Araştırmanın dördüncü alt problemine ilişkin olarak cinsiyet değişkeni ile yabancı dil olarak Türkçe öğrenen C1 seviyesi öğrencilerinin dinlediği metni özetleme becerileri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelendiğinde, özetleme becerilerinin kız öğrenciler lehine farklılaştığı görülmüştür. Kız öğrenciler, özetleme stratejilerini kullanmada erkek öğrencilere göre daha başarılı bulunmuştur.

Alan yazına bakıldığında ortak bir yargıya varmak zordur. Çalışmaların bir kısmı cinsiyet değişkenine bağlı olarak özetleme stratejilerinde anlamlı bir fark oluşmadığı (Okur, 2011; Erdem, 2012; Görgeç ve Altıntaş, 2015; Zenci, 2020; Bahçıvan ve Çetinkaya, 2021) sonucuna ulaşmıştır. Araştırmaların büyük bir bölümü ise (Arıcı ve Ungan, 2008; Temizyürek, 2008; Arı, 2010; Ülper ve Yazıcı Okuyan, 2010; Kumaz ve Akaydın, 2015; Özçakmak, 2015; Kuşdemir, Düşünsel ve Çelik, 2018; Başkan, 2019; Taşdemir, 2019; Aslan ve Eroğlu, 2020; Çetinkaya, Şentürk ve Dikici, 2020; Duran ve Özdil, 2020; Çetin ve Bulut, 2020) kız öğrencilerin özetleme stratejilerinde erkeklere oranla daha başarılı olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

5. Araştırmanın beşinci alt problemine ilişkin olarak yabancı dil olarak Türkçe öğrenen C1 seviyesi öğrencilerinin dinlediği metni özetleme becerileri, yaş değişkenine bağlı olarak incelenmiştir. Öğrencilerin özet metinlerden aldıkları puan ortalamaları incelendiğinde, hem gruplar arası hem gruplar içi ortalamalar birbirine çok yakındır. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin özetleme becerilerinin, yaş grubuna göre farklılık göstermediği söylenebilir.

6. Araştırmanın altıncı alt problemine ilişkin olarak yabancı dil olarak Türkçe öğrenen C1 seviyesi öğrencilerinin dinlediği metni özetleme becerileri, uyruk değişkenine bağlı olarak incelenmiştir. Çalışmaya Afganistan, Kazakistan, Suriye, Mısır, Türkmenistan, İran ve Somali olmak üzere yedi farklı uyruktan öğrenci katılmıştır. Yapılan bu araştırma kapsamında, özetleme stratejilerini kullanmada en başarılı öğrenciler Kazakistan, en başarısız öğrenciler ise Mısır uyruklu öğrenciler olmuştur.

7. Araştırmanın yedinci alt problemine ilişkin olarak yabancı dil olarak Türkçe öğrenen C1 seviyesi öğrencilerinin dinlediği metni özetleme stratejilerini kullanma konusunda yaşadıkları sorunların sıklık durumu incelenmiştir.

Öğrencilerin her iki anlatım biçiminde de en çok “Başlık Yazma” stratejisinde problem yaşadıkları anlaşılmaktadır. Başlık yazmanın anlatım biçiminden bağımsız bir sorun olması, öğrencilerin genel anlamda başlık yazma stratejisini yazılarında kullanmadıkları sonucunu ortaya koymaktadır. Elde edilen bu sonuç, alan yazındaki bazı çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Örneğin, Yazıcı Okuyan ve Gedikoğlu'nun (2011) araştırmasında, çalışmaya katılan öğretmenlerin %87,3'ünün özet metinlerine başlık koymada başarısız olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kuşdemir, Düşünsel ve Çelik'in (2018) araştırmasında ise öğrencilerin özet metne başlık yazabilme puan ortalamalarının oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Bilgilendirici metinlerde en sık yaşanan problem “Önemli Bilgiyi Seçme” maddesindedir. Öğrencilerin %68,6'sı önemli bilgiyi seçmede başarısız olmuştur. Öğrencilerin en sık bu stratejide hata yapmasının, bilgilendirici metinlerdeki her bilginin önemli olduğu ve özetlerde her bilginin yazılması gerektiği yanlışından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ulaşılan bu sonuca benzer olarak Doğan ve Özçakmak'ın (2014b) çalışması örnek gösterilebilir. Araştırmalarında öğrencilerin önemli bilgiyi seçme maddesine ilişkin; bilgilendirici metin özetlemede vasat, öyküleyici metinlerde ise vasatın altında oldukları belirtilmiştir. Sulak ve Arslan'ın (2017) çalışmasında da öğrencilerin bilgilendirici metinleri özetlemede en başarısız oldukları özetleme stratejisi “Önemli bilgiyi seçme” olarak ifade edilmiştir.

Öyküleyici metinlerde en sık yaşanan problem “Anlatım kipini doğru kullanma” ve “Kısaltma” maddelerinde olmuştur. Öğrencilerin %77,3'ü anlatım kipini doğru kullanmada başarısız olmuştur. Öyküleyici metinlerde, öğrencilerin birden fazla anlatım kipi kullanmalarının nedeninin, öyküleyici metinlerde çeşitli zaman kiplerinin kullanılmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu nedenle öğrencilerin anlatım kipinde birlik sağlayamadığı söylenebilir. Bu çalışmada öyküleyici metinlerde yaşanan problemlerle benzerlik gösteren çalışmalar da bulunmaktadır. Sulak ve Arslan'ın (2017) çalışmasında, ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin öyküleyici metinleri özetlemede en başarısız oldukları iki strateji “Anlatım kipini doğru kullanma” ve “Kısaltma” olarak belirtilmektedir.

“Kısaltma” maddesine ilişkin olarak öğrencilerin %86,4'ü öyküleyici metinleri kısaltmada sıkıntı yaşamıştır. Bunun nedeni ise öğrencilerin hikâyenin tüm detaylarını vermesi ve metni sonlandırmanın uzun sürmesi olduğu düşünülmektedir. Bu sonuca benzer olarak Deneme'nin (2009) İngilizce öğretmeni adaylarının özetleme stratejilerini kullanım tercihlerini incelediği çalışmasında katılımcıların özet metni uygun uzunlukta yazmaya dikkat etmedikleri saptanmıştır.

Öneriler

Sonuçlardan yola çıkarak aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- Öğrencilerin dinleme becerilerinin gelişmesi, Türkçeyi doğru anlamaları konusunda oldukça önemlidir. Bu nedenle öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmek için temel seviyeden itibaren öğrencilere bol bol dinleme çalışmaları yaptırmaya özen gösterilmelidir.
- Öğrencilerin birçoğu özet yazmanın temel ilkelerini bilmemektedir. Öğrencilere özet yazma kuralları öğretilmelidir. Kısaltma, anlatım kipini doğru kullanma, önemli bilgiyi seçme gibi stratejilerin özet yazmadaki önemi vurgulanmalıdır. Öğrencilerin seviyesine uygun metinlerle özetleme çalışmaları yaptırılmalıdır.
- Öğrencilerden dersi dinlemesi, anlatılanları takip edebilmesi ve dinlediklerini doğru bir şekilde not alması, özetlemesi beklenmektedir. Bu nedenle öğrencilere dinlediği metinden yola çıkarak not alma, özet yazma çalışmaları yaptırılması gerekmektedir.
- Öğrencilere bilgilendirici ve öyküleyici metinler arasındaki farklar kavratılmalıdır. Öğrenciler, farklı metin türleriyle karşı karşıya getirilmelidir ve öğrencilere bu metinlerle ilgili yazma çalışmaları yaptırılmalıdır.

Kaynakça

- Akay, C. ve Uzun, N. B. (2018). Yabancı dil olarak Türkçenin öğrenme sürecinde dil becerileri açısından duyulan kaygı. *Electronic Turkish Studies*, 13(19).
- Altunkaya, H. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin dinleme ve okuma kaygıları. *Education Sciences*, 12(3), 107-121.
- Aktaş, E. ve Bayram, B. (2017). Ortaokul öğrencilerinin okuduğunu anlamada özetleme stratejilerini kullanma becerilerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 6(1), 346-360
- Anderson, V., Hidi, S. ve Babadoğan, C. (1991). Özetlemenin öğrencilere öğretimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 24(2), 587- 594.
- Arı, G. (2010). Altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin yazdığı hikâye edici metinlerin değerlendirilmesi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27, 43-75.
- Arıcı, A. F. ve Urgan, S. (2008). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yazılı anlatım çalışmalarının bazı yönlerden değerlendirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 317- 328.
- Arslan, Ş. (2017). *Dinlediklerini özetlemede hikâye haritası yönteminin etkisi*. Yüksek lisans tezi, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Aslan, Y. ve Eroğlu, B. (2020). Ortaokul öğrencilerinin özetleme tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of Language Education and Research*, 6(2), 281-294.
- Bahçıvan, H. K. ve Çetinkaya, G. (2021). Ortaokul öğrencilerinin özetleme başarıları ile özetlemeye yönelik tutumları ve özyeterlik algıları arasındaki ilişki. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 137-162. <http://doi.org/10.33400/kuje.907447>
- Başkan, A. (2019). Yedinci sınıf öğrencilerinin öyküleyici metin yazma becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 453-467.
- Brown, J. I. (1954). How teachable is listening?. *Educational Research Bulletin*. 33(4), 85-93.
- Bulut, P. (2013). *İlköğretim 5. sınıf öğrencileri ve öğretmenlerinin özetleme stratejilerinin değerlendirilmesi: Türkçe dersi örneği*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Büyükikiz, K. (2014). Yabancılara Türkçe öğretimi alanında hazırlanan lisansüstü tezler üzerine bir inceleme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(25), 203-213.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çetin, Ö. (2019). 8. sınıf öğrencilerinin okuduğu ve dinlediği farklı türdeki metinleri özetleme becerilerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Çetin, Ö. ve Bulut, K. (2020). 8. sınıf öğrencilerinin dinlediği ve okuduğu bilgilendirici metinleri özetleme becerilerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40 (2), 665-697.
- Çetinkaya, G., Şentürk, R. ve Dikici, A. (2020). Özetleme stratejilerinin kullanımı ile özetleme başarımı arasındaki ilişki. *Journal of Language Education and Research*, 6(2), 583-600.
- Çifçi, M. (2001). Dinleme eğitimi ve dinlemeyi etkileyen faktörler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (2), 165
- Demirel, Ö. (2000). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Deneme, S. (2009). İngilizce öğretmen adaylarının özetleme stratejilerini kullanım tercihleri. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 5(2), 85-91.
- Dilidüzgün, Ş. (2018). Dinleme Eğitimi. Durmuş, D. ve Okur, A. (Ed.) *Yabancılara Türkçe Öğretimi El Kitabı* içinde (ss. 259). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Doğan, Y. (2013). *Dinleme Eğitimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Doğan, Y. ve Özçakmak, H. (2014a). Dinleme becerisinin eğitimi üzerine yapılan lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(2), 90-99.
- Doğan, Y. ve Özçakmak, H. (2014b). Türkçe öğretmeni adaylarının dinlediğini özetleme becerilerinin değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(28), 153-176.
- Duran, E. ve Özdil, Ş. (2020). İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metin yazma beceri düzeylerinin belirlenmesi. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 8(1), 21-31.
- Elin, R. J. (1972). Listening: Neglected and forgotten in the classroom. *Elementary English*, 49(2), 230-232.
- Erdem, C. (2012). Türk dili ve edebiyatı öğretmen adaylarının özetleme stratejilerini kullanım tercihleri ve metin dil bilimsel bir özetleme çalışması. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(3), 36-52.
- Eyüp, B., Stebler, M. Z. ve Yurt, S. U. (2012). Türkçe öğretmeni adaylarının özetleme stratejilerini kullanmadaki eğilimleri. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(1), 22.
- Görgeç, İ. ve Altıntaş, S. (2015). Analyzing pre-service teachers' skill-level on summarizing informative texts. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 174, 3005-3010.
- Güngör, H. (2013). *Doğrudan öğretim stratejilerinin yabancı dil olarak Türkçe öğrenen İranlı öğrencilerin metin özetleme becerilerine etkisi*. Yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.

- Halat, S. (2015). *Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin dinleme becerisine yönelik kaygı düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karatay, H. ve Okur, S. (2012). Öğretmen adaylarının öyküleyici ve bilgilendirici metinleri özetleme becerileri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(7), 399-420.
- Karatay, H. ve Uzun, O. (2019). Seçici dinleme stratejisi öğretimi ile 5. sınıf öğrencilerinin dinlediğini not alma ve özetleme becerilerinin geliştirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(1), 9-30.
- Kılınc, N. (2018). *Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin dinleme kaygılarının incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Kocaadam, D. (2011). *Not alarak dinleme eğitiminin ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerisi üzerindeki etkisi*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kurnaz, H. ve Akaydın, Ş. (2015). Türkçe öğretmeni adaylarının bilgilendirici ve öyküleyici metinleri özetleme becerileri. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 141-156.
- Kuşdemir, Y., Düşünsel, C. M. ve Çelik, M. (2018). İlkokul öğrencilerinin özetleme becerilerinin incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 15(2), 893-910.
- McNaughton, D., Hamlin, D., McCarthy, J., Head-Reeves, D. & Schreiner, M. (2008). Learning to Listen: Teaching an Active Listening Strategy to Preservice Education Professionals. *Topics in Early Childhood Special Education*, 27(4), 223-231.
- Melanlıoğlu, D. (2012). Dinleme becerisinin geliştirilmesinde ailenin rolü. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 7(29), 65-77.
- Okur, S. (2011). *Türkçe ve sınıf öğretmeni adaylarının Türkçe dersi öğretim araçlarındaki okuma metinlerini özetleme becerileri*. Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Özbay, M. (2006). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özbay, M. ve Melanlıoğlu, D. (2012). Türkçe Öğretim Programlarının Dinleme Becerisi Bakımından Değerlendirilmesi. *Electronic Turkish Studies*, 7(1).
- Özcan, E., Eroğlu, S. ve Demirdöven, G. H. (2018). Akademik Türkçe dersi alan yabancı öğrencilerin okuduğunu özetleme becerilerinin incelenmesi. *International Congress on Politic, Economic and Social Studies*, 4.
- Özçakmak, H. (2015). *Türkçe öğretmeni adaylarının not alarak dinlemede özetleme stratejilerini kullanma becerileri*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özekinci, Z. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin dinleme ve etkileşim kaygısı ile endişe düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Sulak, S. E. ve Arslan, Ş. (2017). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin özetleme stratejisini kullanma düzeyinin incelenmesi. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 2(1), 63-77.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Taşdemir, G. (2019). *Öğretmen adaylarının dinlediklerini özetleme becerileri*. Yüksek lisans tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Temizyürek, F. (2008). The Impact of Different Types of Texts on Turkish Language Reading Comprehension at Primary School Grade Eight Students. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, (30).
- Tompkins, G.E. (1998). *Language arts: Content and teaching strategies*. Upper Saddle River, New Jersey: Merrill.
- Türkben, T. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında yapılan lisansüstü çalışmaların değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7(4), 2464-2479.
- Ülper, H. ve Okuyan, H. Y. (2010). Quality of written summary texts An analysis in the context of gender and school variables. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 1057-1063.
- Wolvin, A. D. & Coakley, C. G. (2000). Listening Education in the 21st Century. *International Journal of Listening*, 14:1, 143-152. DOI: 10.1080/10904018.2000.10499040.
- Yazıcı Okuyan, H. ve Gedikoğlu, Y. G. (2011). Öğretmenlerce üretilen yazılı özet metinlerin niteliksel özellikleri. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 1007-1020.
- Yıldız, C., Okur, A., Arı, G. ve Yılmaz, Y. (2008). *Yeni öğretim programına göre kuramdan uygulamaya Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yıldırım, K., Yıldız, M., Ateş, S. ve Rasinski, T. (2010). İlköğretim beşinci sınıf Türk öğrencilerin metin türlerine göre okuduğunu ve dinlediğini anlama düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(3), 1855-1891.
- Zenci, S. Ç. (2020). Öğretmen adaylarının metin özetleme stratejilerini kullanım tercihleri. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, (21), 341-359.